

INCOMPATIBILITATS

Un dia a en Cranes li van caure els ous a terra. Recull-los. Per què? Val més que es fregeixin aquí que no pas que me'ls haguen de fregir vosaltres.

En Ramiro diposità el ninot en un racó del lavabo, darrere de l'escala plegable, cobert amb un drap. Va escriure unes quantes majúscules en un paperot i el diposità sobre el farcell. *No el toqueu*. La tia bona de fer feines el va tocar. Fregava amb talons alts, mitges negres de reixeta, la bata blau cel de l'uniforme, curta com una minifaldilla. El va tocar. Sembla un mort. En destapà una punta. L'alcalde! Va sortir cridant. No pensava fregar més aquell lavabo. Primer li veia els pebrots al pobre home i ara el trobava sec. Si allò primer l'havia entusiasmada, això segon la terroritzava. Els que l'escoltaven quan explicava les seves aparicions es tronxaven de riure.

—Cargolaven.

—Tant li fa.

—Posa “pixaven”.

—D'acord.

Els que l'escoltaven quan ho explicava es pixaven de riure.

En Basilio havia donat el ninot a en Cranes.

—Dóna'l a en Ramiro. Li ho vaig prometre.

En Cranes l'allargà al xofer del cotxe oficial amb què s'havien acostat a Bellresguard. S'hi havien acostat ell (Cultura), en Ray (Ensenyament) i la Bernat (Benestar). Havien recorregut les entitats cíviques. Es tractava de traçar un mapa educatiu. En Basilio (coordinador municipal de Bellresguard, a més de president de l'Associació de Veïns d'aquest barri) els acompanyava. Els acompanyava més en qualitat d'allò primer que no pas com a això segon. Les seves targetes de visita ara deien: *Basili Frascals Favors/ Basilio Frascales Favores/ Coordinadó Muniçipal de Bellresguard/ Coordinador Municipal de Belloresguardo/ President de l'Associació de Veïns de Bellresguard/ Presidente de la Asociación de Vecinos de Belloresguardo*. A en Joan Ray, que es mirava molt la targeta, li va dir:

—Ja sé que es pronuncia “coordinadó” i que s'escriu “coordinador”, com en castellà, i que s'escriu “municipal”, com en castellà, i no “muniçipal”, però

com m'ho puc fer perquè es vegi que està escrit en els nostres dos idiomes?.

En Ray va contestar amb una altra pregunta.

—I per què no dius que “coordinador” i “municipal” s’escriuen com en català?

En Basilio no va entendre la pregunta. Ell només volia assenyalar que en aquelles targetes hi havia posat el català abans que el castellà, eh?, no a l'inrevés, com les targetes que tenia abans.

El regidor de Bellresguard (línia socialista del PSOE, Santiago Marín) no va voler acompanyar la comitiva. Trinava. Què havia de fer, davant d'en Basilio, que cada dia s'arrogava més poder? Què pebrots hi pintava, ell? Havia insistit a veure en Ramiro. Se li queixava.

—No puc actuar. Sempre que tinc la intenció de fer alguna cosa, ell ja l'ha feta. Continuament pren la iniciativa.

—Millor per a tu. Així no has de fer res.

—A més, m'ordena les coses.

—No les facis.

—Del no fer res al cessament només hi ha un pas de pardal.

—Jo no et faré cessar.

—Em farà cessar el consistori.

—No.

—Em farà fora en Basilio.

—És impossible. No te facultats per a fer-ho.

—Quina mala llet, si ho fes!

Es notava esquizofrènic. I diglòssic. No. No era aquesta, la paraula. Quin dels dos era l'alcalde? Parpellejà, frenètic. Dicotomia. Tampoc.

Les associacions de Bellresguard eren una pila. Primer van haver de visitar l'Associació de Veïns. Només constava d'una petita habitació a l'ermita de Bellresguard, allà on en Basilio guardava els ninots. Semblava el camerino d'un ventríloc. Va ser llavors que donà el d'en Ramiro a en Cranes.

—Ara només necessito el d'en Pujol.

—Què? Ah, sí!

Tenia un to melós pujat fins i tot amb en Cranes. A la cambra hi havia una taula minsa, dues cadires de tisora, un prestatge i un embut arrugat.

—Les reunions, les fem a l'Aula de Cultura. En tenim prou i ens ho muntem bé.

—Abans passaves la vida muntant ciris per demanar un local —digueren la Rosa Bernat, en Cranes i en Ray.

—Abans, abans —remugà en Basilio.

—I el que és més greu —deia en Marín a en Ramiro— és que me l'heu col·locat a les meves oficines de la regidoria de Bellresguard. No eren unes oficines gaire grans. Ara ho són menys. Allà no hi cabem, tots dos. Un sobra. Ensopeguem per tot arreu. Quin panorama!

Al començament, en Ramiro no volia veure el ninot. Havia estat el seu malson. Un cop el va destapar, li va treure la soga del coll. Després el mirà de reüll. Més endavant el contemplà amb deteniment. Més tard, amb embadaliment. Estava bé. Se li assemblava. S'hi trobava afavorit. Era veritat que ell no tenia caricatura. Ell era guapo. El ninot també ho era. A poc a poc el va entronitzar al seu despatx. L'apostà en una butaca. En comptes de fer servir un drap, el va tapar amb un llençol. La de fer feines —ara n'eren dues; l'altra feia el lavabo, ella tenia por d'entrar-hi; quan s'inclinava per treure la pols, ensenyava les corbes; sempre tenia algun ordenança darrere que se les mirava— aixecà el llençol. L'alcalde! Una altra vegada l'alcalde!

—Que t'agrada l'alcalde? —va cridar l'altra—. Mira! A mi també m'agrada! Aquí, al lavabo, el seu germà ja no hi és.

A vegades, l'alcalde asseia el ninot al seu costat. Com ara, tots dos davant d'en Santiago Marín, que mirava guerro. No trobava la paraula. Dislèxic. No. No. Menys encara. Tampoc, tampoc.

Van visitar l'Aula de Cultura. Rutinàriament. La coneixien de sobres. Les aules pertanyien al seu departament, al d'en Cranes. Si no s'hi haguessin acostat, la Nancy, la directora, s'hauria sentit molesta. De tota manera, allò era el seu feu i no hi deixava ficar el nas a ningú. A en Cranes el saludaven amb molts petons i escarafalls. A ell, els petons li agradaven; els escarafalls, no. La Nancy també li agradava. A vegades s'imaginava una història amb ella. En Cranes imaginava històries d'amor quan somiava. Però no passava d'allà. Encara no s'explicava com havia passat l'assumpte amb la Marisa. Ni per què ara li costava treure's la Guiomar del cap. Tampoc no tenia gaires ganes de treure-se-la del cap. En ocasions estava gelós de totes les dones que coneixia i hauria volgut que totes fossin seves. Quan es va embolicar amb la Marisa sentia remordiments perquè enganyava la Lola. Quan pensava en la Guiomar, notava que enganyava la Marisa, però no la Lola. Últimament, quan se n'anava al llit amb la Marisa, tenia la sensació de posar les banyes a la Guiomar. Després s'hi acostumava i notava que no enganyava ningú. Tot i ser tan ganàpia, tenia imaginacions puerilment cursis. Pressentia que tots els homes i les dones en tenien.

—En què penses? Si no ens espavilem no acabarem el recorregut...

La Rosa també li agradava, però a ella no l'atreien els homes.

En Pintamones li havia millorat el ninot a en Ramiro. L'havia articulat. En Ramiro l'havia uniformat amb un del seus vestits. L'embotí en una camisa impol·luta i li va posar una flamant corbata blava. Quan s'absentava del despatx el col·locava al seu lloc, darrere la taula. Entre tots dos vigilaven el poder. Altres vegades l'enfilava al travessar de l'escala perquè també medités. La tia bona —tranquil·litzada, tornava a fer el lavabo— exclamava només veure'l: una altra vegada? L'en baixava, el petonejava, el gronxava, el tornava

a la butaca primordial. L'amonestava: el teu lloc és aquest. En Ramiro, quan tornava a entrar, només deia: però jo no t'he deixat a l'escala? No em deus voler prendre el lloc! Tots els llepaculs ponderaven l'humor de l'alcalde.

—Humor? —exclamava en Sala—. Vols dir que no és boig?

En Cranes feia la mateixa pregunta a la Lola quan li ho explicava. La Lola contestava:

—O que se'l fa.

I:

—O ell deu saber per què se'l fa.

En Marín mirava les dues agulles d'or a les dues corbates. Els quatre parells de botons de puny. Fantàstic. Ni riquesa per gallejar, ni pobresa per espantar! Es va fregar els ulls amb els artells dels dos índexs. Diplopia. Ara s'havia recordat del nom. Quan el van operar de la vista hi veia igual: doble. I el metge repetia aquesta paraula. Només que llavors tancava un ull i quedava una sola imatge. Ara no.

—Jo vull saber qui mana. Ell o jo?

—Sou dos càrrecs diferents. Tu representes l'Ajuntament. Ell coordina.

—Però qui mana més?

—Tu.

—Uf!

Respirà.

La primera vegada que va manar alguna cosa a en Basilio, aquest li va contestar:

—Vés a prendre pel sac.

Van ser a la penya flamenca Bellorresguardo y Olé. Estava instal·lada en un bar. Al fons de l'establiment, una petita sala amb garlandes, tarima, guarniments camperols a les parets i altres detalls simulaven un pati andalús. Hi havia també la Casa de Córdoba, el Centro Blas Infante, la Peña del Caracol, el Niñato de Extremadura, cada entitat en un bar. Semblava allò d'"una penya a cada bar i un bar per a cada penya". Van aterrar al taller per a subnormals Manualitat i Disminució, on gargots humans feien gargots amb plastilina i altres materials. Van continuar el recorregut. Club de Petanca, Col·lectiu Recuperació Espais Verds, penya taurina el Noi de la Verònica... A la majoria de les entitats no hi havia ningú, només el porter del local o l'amo del bar quan el local era un bar i, en aquest cas, alguns clients. En algun, el president o secretari, avisat tard i malament, es passejava per allà com qui s'ha tret la bata i el pijama i s'ha posat el que ha pogut, remugant:

—Això s'avisava. Hauria avisat els socis, que no estaven avisats i, ja avisats, quina gentada avisant-los, vull dir, esperant-los...

Tothom demanava subvencions.

Quan en Santiago Marín va sortir del despatx de l'alcalde, diguem que

asserenat, en Ramiro es va ficar al lavabo, va passar el baldó, va desplegar l'escala i es va enfilat al graó més alt. En vista de la doma d'en Basilio i en Belmonte, sospirà: ai, qui tingués llocs per a tothom! Hauria de buscar feines tapaboques a en Ginés i a alguns més. I va continuar: per a què serveix el poder? El poder serveix per a no fer cues. El poder serveix perquè sigui a tu a qui esperin. El poder serveix per a repartir uns diners que no són teus i que sigui a tu a qui ho agraeixin. El poder serveix perquè t'abracin encara que t'odiïn. El poder serveix perquè riguin les teves gràcies encara que no tinguin gràcia. Si hagués estat en Galtones, hauria posat els ulls en blanc.

—T'ha entrat rímel als ulls?

—A mi? No, és una fulla de nard.

Fixa't tu la metxa que aguantava en Galtones respecte a la seva desviació! Aguantava la metxa i tan bon punt podia tornava petards. El sant pel qual havia pujat a meditar li marxava cap al cel. Cap a qui havia de dirigir els trastos? Cap a la dona de fer feines o cap a la Sosó? Qui els hi acaronaria millor? La seva dona era una canyeta més insulsa que un canyís. No lluia a les festes municipals. La mossa de la neteja tenia aspecte plebeu. La Sosó, aristocràtic...

—Toc, toc...

—Ocupat!

De què li servia un lavabo particular si sempre hi entraven o ho intentaven?

Els aturats, orfes, suraven com pollanques en pena a les basses d'Ells. La Guimar intentava canalitzar-los. Anaven a plorar a en Cranes sobre la seva situació.

—Jo sóc Cultura i no Treball, i no tinc Benestar Social.

—Però els teus no són els de “treballadors de tot el món, atapeïu-vos”?

En Cranes preguntava als seus:

—Què fem amb els aturats?

Ningú no s'atrevia a dir que hauria estat millor matar-los.

Els socialistes asseguraven que tampoc no eren tants.

—Si els apliquéssim la llei d'incompatibilitats al peu de la lletra, no en quedava ni un per censar.

Sí. Eren molts els que treballaven a l'economia submergida, submergits per la seva economia.

En Ramiro va sortir del lavabo.

—Ah! Eres tu?

—Sí, *jefe*. El cotxe oficial ens espera.

En Belmonte començà a caminar davant, de parapet. Va tornar a fer una reverència al ninot assegut a la taula del despatx.

—*Jefe*, necessitaria llicència d'armes, per si de cas.

—Nosaltres no concedim aquest tipus de llicències. Això, la guàrdia civil.

—No. Vull dir que vosaltres, perdó, vostès haurien de comprar-me la pistola...

—El teu anterior no portava cap arma.

—I com s'ho feia?

El goril·la del bigotàs, antic secretari polític d'en Ramiro, com ell mateix es feia dir, vagava fent d'ordenança pels passadissos municipals.

—Jo ho feia pel seu bé, però ell no es deixava aconsellar. Quan aquells brètols van trencar els vidres de l'escola, jo vaig obrir pas per una banda i l'alcalde es va escapar per l'altra...

L'última associació o entitat que van visitar va ser una habitació de mala mort que subvencionava l'Ajuntament, on anaven els vells a passar la tarda. En quatre taules amb tapets verds jugaven al dòmino o a cartes. També hi havia un tauler amb dames. Rebien un diari que ni fullejaven. Un armari amb tres llibres era la biblioteca. Tots tres llibres sobraven. Ni els llegien ni els havia llegits ningú. El bar consistia en una nevera de coca-coles vermella i coixa on, a més, s'hi refrescaven cerveses, fantes, cola-coques i xueps. La Coca-Cola i la Cola-Coca es feien la competència. Els va rebre el vell que tenia cura del local: obrir i tancar la porta i servir cerveses i refrescos. La seva dona escombrava i fregava el terra.

—Com? —digué la Rosa Bernat.

L'home guanyava vint mil pessetes al mes, i la dona, disset.

—Però vostès no poden tenir dos sous...

En Cranes sabia el que sabia tothom, però no ho va deixar anar; en Ray, sí.

—No només el nostre sou és quatre vegades més alt que el de tots dos junts, sinó que la Remei i tu ingresseu dues mensualitats, dues senyores mensualitats...

Tothom feia els seus més i els seus menys respecte a aquesta qüestió. En Cranes escrivia articles. En Ray feia classes un parell de cops a la setmana a la universitat. La Joana havia muntat una sabateria que portava el seu marit. La dona de l'Ardevol treballava...

El vell s'havia quedat garratibat.

La Rosa havia col·locat la Remei al seu departament. La Rosa i la Remei vivien sota el mateix sostre. La Rosa i la Remei, encara que eren com marit i muller, a efectes de la llei encara eren solteres.

—Nosaltres som dues economies independents —va argumentar a en Joan Ray.

—Per què no podem? —demanà el vell.

—Perquè vostès vulneren la llei d'incompatibilitats.

En Cranes va arreplegar els ous de terra. Més que ferrats, se'ls sentia trepitjats. Tampoc no volia que se li mullessin. Intempestivament, s'havia posat a diluviar.

SI NO HO FA EN FERRAN, NO HO FARÀ NINGÚ

Un dia van arribar al museu les de les biblioteques de la Generalitat. En Sunyer va trucar al furgó de cua. En Cranes hi va arribar com un llampec. Vosaltres per aquí? Muac, muac, a les galtes. En Sunyer suava de satisfacció. A la cap de biblioteques, una cabellera li tapava mig rostre. Era el tipus de dona que seduïa en Cranes, un tipus de dona estil Veronica Lake, Alida Valli, Lauren Bacall, Montserrat Roig... Anguloses, altes, felines... Ell era més aviat baix. No tan baix, no tan baix... Curiosament, les dones que tenien alguna cosa a veure amb ell o hi anaven tenint a veure eren tot al contrari d'aquest tipus de senyora: la Lola, una foca; la Marisa, un tap de bassa; la Guimar, una escombra; la Rafi, un cavall. També trobava atractiva l'altra bibliotecària, la que acompanyava la cap, sobretot pels seus rubors de col·legiala. Igualment el torbava la Sara, la secretària d'en Sunyer, pel seu aspecte de matrona. I la senyora de fer feines que tenia assignada el museu, per la seva pulcritud i perquè agraià que la saludés. Començava a adonar-se que l'entusiasmaven les dones bandera. Va tenir tema per a pensar. Potser l'Edelweiss... Què devia fer l'Edelweiss a Madrid amb el seu executiu opulent?

—Bé, bé, bé... Què us ha portat per aquí?

En Cranes, que les havia saludades en castellà, va passar al català. Cap de les dues, en Sunyer tampoc, no canviaven mai d'idioma, per immersió. Segur que aquelles dues dones el seduïen per la seva professió. Sempre va sentir estimació cap a les bibliotecàries. Coses de l'ofici d'escriure, deia. Li agradaven les bibliotecàries, les assistents socials, les infermeres, les monges i les mestres. Et repeteixes, Ferran, et repeteixes. No li agradaven les regidores (la Joana Linares, sí). Tampoc les metgesses. Et repeteixes. Ni les escriptores. La Montse Roig, sí; la Isabel-Clara Simó, sí; la Pàmies, sí; la Maria Aurèlia, sí; la Maria Antònia Oliver, sí; la Carme Riera, sí; la Carmen Alcalde, sí; la Concha Alós, sí; la Carmen Barberà, sí; la Salisachs, sí; la Joana Trullàs, sí; la Matute, també... És clar, totes aquelles que coneixia personalment, sí. Que babau que era! Per sort es tractava de pensaments amb els quals s'entretenia i

que no coneixia ningú. Idiota! Els van explicar l'assumpte a ell i a en Sunyer. En Sunyer ja ho sabia; ell, mig-mig.

—Nosaltres dues ens hem dit: si no ho fa en Ferran, no ho farà ningú...

Va assimilar el que deien a velocitat de vertigen. Nosaltres dues ens hem dit: si no ho fa en Ferran, no ho farà ningú. Tot el goig del món se li va escampar i distribuir per dins, i el va omplir des de les ungles dels peus fins a l'arrel dels cabells. Com li va agradar! La confiança, la camaraderia, el “Ferran” en lloc de “Cranes”, el fet que entre d'altres l'haguessin triat a ell. Aquesta confiança tan gran el va estimular; després va fer que s'introduís en l'escorça de la tossuderia; més tard, la tossuderia es va transformar en cabuderia. Per aquest camí podia arribar a la palma del martiri: ho aconseguiré o moriré en l'empresa. Es va sentir com un guillat.

Una de les primeres coses que va fer en Cranès quan va prendre possessió del càrrec i es va sentir plenament regidor va ser recórrer les biblioteques de la seva àrea. Les va visitar amb en Sunyer. En Sunyer tenia una semblança llunyana amb Trotsky, la barbata més retallada, la cabellera més lleugera, les ulleres més primes. Van fer la ruta amb un cotxe oficial de l'Ajuntament, no per presumir, sinó perquè no tenien cap altre remei.

En Cranès anava neuròtic perdut perquè no es podia treure del cap l'enfonsament de la lectura. Marshall McLuhan, analista dels mitjans de comunicació, havia encunyat la frase “El mitjà és el missatge” i havia escrit un llibre titulat *El mitjà és el missatge*, a part de *La Galàxia Gutenberg*. Els mitjans de comunicació no deixen intacta cap part de la nostra persona: ens fan massatges a més d'enviar-nos missatges. Per dir que la gent havia deixat de llegir, havia d'escriure's un llibre que expliqués que ningú no llegia i que seria un llibre que ningú no llegiria. L'enemic del llibre era la televisió, el vídeo, els suplementos dominicals periodístics, les revistes, els mateixos llibres... Es llegia menys que mai i s'editava més que mai. Això respecte al llibre en abstracte. Del llibre en concret, d'aquell que escrius, sol·licites o encarregues, els principals enemics n'eren els editors i els llibreters. Hi havia, a més, el cinquè analfabetisme: haver après a llegir —un cop aconseguit el dret a l'escolarització tothom coneixia l'alfabet— i no exercir aquesta sapiència. Els altres quatre analfabetismes eren: no saber llegir ni un bitllet de banc, llegir com una mula, llegir blanc pronunciant negre i no assabentar-te de què llegeixes ni menjant-te el llibre. En Cranès va demanar a en Sunyer que pareessin en un bar a prendre una cervesa. Van convidar el xofer. Tants llibres ofegaven els altres llibres. Socors!

Misteriosament, i en proporció, érem la població amb més biblioteques de Catalunya i amb l'índex més alt d'analfabetisme. Respecte a Espanya, només batíem el rècord de biblioteques. L'índex més alt d'analfabetisme l'ostentava la ciutat de Nosaltresmés, seguida de Totsnosaltres. Teníem més biblioteques

que Barcelona, més que Madrid, més biblioteques que lectors. Hi havia biblioteques en moltes escoles, en caixes d'estalvis, en altres entitats, totes sota els auspicis de l'Ajuntament, unes vegades només de l'Ajuntament i altres de la Diputació o la Generalitat, però sempre en combinació amb l'Ajuntament, perquè totes les bibliotecàries les pagàvem nosaltres, totes les bibliotecàries i un bibliotecari, perquè hi havia un bibliotecari. Una de les bibliotecàries tenia uns ulls com dues aiguamarines. A en Cranes, quan la descrivia, li agradava més dir com dues aigües marines. Eren molt boniques, molt, les bibliotecàries. A en Cranes així li ho semblava. En Sunyer opinava el mateix. El bibliotecari, un homenet gran, era geperut i, si no era geperut, encongít; tants anys inclinat sobre els llibres, traient-los la pols amb un plomall, l'havien modelat així.

—Esperem la cap de biblioteques d'Ells —va dir en Cranes a la Veronica Lake de la Generalitat i a la seva ruborosa acompanyant, mentre s'acariciava la barba retallada—. També li donarem una alegria.

En Sunyer havia telefonat a la senyoreta Comas. Va arribar al cap de poc, sufocada. Sempre anava com si temés que algú la pogués perjudicar. Semblava una alosa espantada. En Cranes tenia la sensació que la democràcia l'havia despertada del marasme amorf en què la tenia sumida el franquisme. Es podria dir que amb el franquisme romania oblidada al seu càrrec. El càrrec existia sense existir, per això no podia perdre'l. Nosaltres, explicava en Cranes, amb totes les revisions sobre el que anàvem acaparant, la teníem recelosa. Si ets, pots deixar de ser; si no ets, no poden eliminar-te. Jo sempre vaig voler ressaltar la seva autoritat. Per això vaig fer que hi fos present, a l'entrevista. Per això la van avisar també del recorregut bibliotecari quan van recórrer les biblioteques amb en Sunyer. Ella els esperà llavors al seu despatx de la Gran Biblioteca Ellenca, una biblioteca que feia temps havia muntat la Diputació de Barcelona. Era com rebre'ls en el cor dels seus dominis, poder fer entendre que era i qui era. Quan hi vam arribar en Sunyer i jo, recordava en Cranes, estava espantada com l'alosa ja anomenada, nerviosa com la pell d'una euga i rosadeta com un cirerer. S'hauria tornat vermella però no s'hi atrevia. En Cranes l'hauria calmada petonejant les gotetes de suor que li perlejaven les petites arrugues imperceptibles del llavi superior. Una altra vegada, com sempre que imaginava aquestes coses, es va dir: idiota, més que idiota.

La Veronica Lake i la col·legiala encesa explicaren a en Cranes, a en Sunyer i a la senyoreta Comas, dirigint-se com sempre a en Cranes, que disposaven de setanta-cinc milions de pessetes que atorgava suplementàriament l'Administració Central per a les biblioteques. Podien comprar llibres per aquest valor i repartir-los entre totes les biblioteques catalanes, o fer alguna cosa similar amb els diners —un repartiment equitatiu— en lloc dels llibres. Però què passaria? Res. Com que hi havia tantes biblioteques que havien d'entrar al repartiment, amb prou feines es notaria el regal. Era preferible

invertir els diners en un sol i magne projecte i fundar una espècie de segona Biblioteca Central, si pogués ser, fora de Barcelona. I on millor que a Ells, la segona o tercera ciutat de Catalunya, on tu, Ferran, des de Cultura, podries donar-nos un cop de mà si n'assumissis el projecte?

La biblioteca del geperut va ser l'última que van visitar —quedava fora de camí, al nord d'Ells, tocant a Barcelona— i la que més va commoure en Cranes. Estava situada en un placeta triangular, empedrada de pedres grises, envoltada d'edificis marrons, una placeta petita, amb un til·ler de tronc morat al mig. Deu nens que jugaven omplien tota la placeta, sense deixar espai per a ningú més. Estava aïllada, era ombrívola, misteriosa i nostàlgica. La biblioteca quedava tan diminuta com la placeta. No hi entrava ningú, però el bibliotecari obria puntual i tancava puntual. Els llibres eren vells. Mai no havien rebut res que fos modern. El bibliotecari portava una bata blau mecànic i el seu plomall inseparable. Tenia por que es sabés que no hi entrava ningú, perquè tancarien la biblioteca, per això desitjava que la seva dona hi passés una estona al matí a llegir i una altra estona a la tarda. Li xiuxiuejava que hi portés alguna veïna. Amb tres persones —ell i les dues dones—, la biblioteca semblava plena. La seva dona i la veïna —alguna vegada dues veïnes— xerraven sense parar. L'home els assenyalava el cartell que implorava: *Es prega silenci*. Elles callaven una estona, però de seguida tornaven a parlar. Escampava molles de pa sobre l'única taula de lectura i els pardals hi anaven a llegir, deia. Quan algun s'encongia per efectuar una deposició, ell l'agafava suaument i el posava a terra. Immediatament escombrava la cagadeta. En Sunyer era partidari de tancar aquella biblioteca i traslladar-ne llibres a la biblioteca que hi havia a l'ala dreta de l'Ajuntament. En Cranes no ho va voler. La tancarien quan l'home es jubilés, i el va felicitar per la netedat, l'ordre i la pulcritud amb què la tenia. L'home va voler petonejar-li la mà però en Cranes no el va deixar. En Sunyer aclarí que el trasllat no representava que l'home deixés de ser bibliotecari. L'home també li va voler besar la mà i en Sunyer tampoc no el va deixar. En Cranes va dir a les aparents lectores, que s'havien posat dretes en veure'ls: *seguin, seguín...* I els pardals també es van ajupir al seus llocs.

La biblioteca on haurien portat els llibres hauria estat la del doctor Jover. La major part dels llibres que guardava eren un llegat d'aquest doctor. Consistia en una petita habitació annexada al cub municipal. Més que annexada, incrustada. El quadrat era alt de sostre. Constava d'una galeria circumdant on s'arreglervava el llegat Jover. A baix, a la planta, hi figuraven tot tipus de llibres, sobretot últimes adquisicions. El llegat Jover semblava l'oro i el moro, de tant que el ponderaven. En Cranes va fer una ullada a la col·lecció i no es va entusiasmar. En Sunyer li concedia un cert mèrit, però tampoc no la considerava res de l'altre món. Algun historiador d'Ells, histèric com a bon historiador local, xovinista com tots els d'aquest gremi, n'hiperbolitzava els

mèrits. El doctor Jover havia estat un metge de principi de segle que, quan Ells era un fanguer, xipollejava per entre els llots i basses amb un maletí bombat, bombí i botines, visitant tothom que ho necessitava. Pràcticament només cobrava als pagesos. Aquests tenen diners. També als comerciants. Aquests també tenen diners. I als industrials. Aquests tenen més diners que ningú. En canvi, als obrers, menestrals, jornalers del camp, gent així, els deixava un duro a la tauleta de nit després de visitar-los. Tenia un cavall i una tartana. Més tard va tenir un automòbil, el primer auto d'Ells, llavors els cotxes eren autos i els avions, aeroplans. Va viure fins passada la meitat del segle. Morí vellet i al peu del canó. Va ser un home savi. Segons ell, tot ho va aprendre als llibres. Aquests llibres de què tot ho va aprendre, que conservava ben enquadernats i cuidats, van ser els que va deixar en herència a l'Ajuntament quan va morir. Es tractava de llibres de medicina, tota la patologia en general. Llibres d'anatomia amb il·lustracions a tot color una mica repugnants. Un tractat enorme sobre l'aspirina i la dutxa, els dos grans pilars en què s'assenta la terapèutica moderna. Els no sé quants volums d'una geografia il·lustrada amb gravats de tipus i paisatges: paisatges polars, paisatges tropicals, paisatges urbans; xinesos amb barret cònic, japonesos amb quimono, esquimals amb pells, papús despullats, tirolesos amb barretet i ploma, aragonesos amb mocador, catalans amb barretina, andalusos amb barret negre... Llibres de filosofia, art, enciclopèdies, tots amb un aire ranci que els conferia més valor del que tenien.

La bibliotecària, gràcil com una garsa, també creia tenir a la biblioteca alguna cosa semblant als incunables. Els va ensenyar a en Cranes com si fossin relíquies. Igual que la del geperut, aquesta biblioteca tenia llibres, però no lectors. La garsa ho atribuïa al fet que que una biblioteca al mateix Ajuntament ocasionava que el públic es pensés que allò era l'Ajuntament, no pas una biblioteca pública, o que a l'Ajuntament s'hi anava a resoldre paperassa, no a llegir... En Cranes es destrempava davant tanta manca de lectors. Quan abandonés la política ja ningú no llegiria. Havia d'anar pensant a canviar d'ofici.

No sabia quines condicions va imposar el doctor Jover quan va cedir el seu llegat. Sí. Que el possessin a la biblioteca de l'edifici municipal, per això van rehabilitar aquell dau al costat de l'entrada principal del cub, piano o locomotora. En aquells moments, un altre llegat d'aquest tipus hauria anat a podrir-se en unes golfes. Els conceptes donatius o llegat enlluernaven però eren una tocada de collons. Ell els anava refusant. Gent que durant la dictadura havia acumulat el que fos, des de llibres corrents fins a publicacions clandestines, oferia ara aquestes acumulacions, històriques segons ells, a la democràcia i al poble. Les havien conservades per això i les oferien a l'Ajuntament, que corporificava aquests conceptes. A canvi... Llavors venia

el que jo considerava presa de pèl o abús d'abusos. Uns quants demanaven una pensió vitalícia, uns altres un edifici especial per a acollir el llegat, la resta un despatx, una clau del local, o un reglament per a controlar i regir la donació, un reglament laberíntic i punyeter redactat per ells mateixos, o la medalla d'or de la ciutat, o el títol de fill predilecte... Això, oferint trastos. Què demanarien quan donessin alguna cosa de qualitat?

Hi va haver un tal Sorribas, enquadernador, melòman, amant de l'art, que havia presidit l'associació Amics de les Arts Plàstiques Ellenques, on es celebraven exposicions d'artistes que començaven. Havia reunit una extensa col·lecció de pintura. Ell deia "bona" en lloc d'"extensa". Ens va demanar que l'anéssim a veure perquè la volia cedir en vida i regalar-la quan morís. Hi vaig anar en companyia d'en Sunyer. Res. Només tenia cinc firmes importants: Planasdurà, Truco, Brotat, Pons i Rogent, petites peces de quan començaven. A canvi, ens demanava una cosa tan insignificant que no sabia si valia la pena demanar-ho. Suposava que ja hauríem preparat alguna cosa semblant: habilitar per al seu llegat —un llegat que es diria Llegat Sorribas— una ala del palauet Butxaca, i construir-li allà mateix, en aquella ala, una caseta tipus estudi on ell es retiraria a viure la seva vellesa. Li vam dir, va dir en Cranes, que tampoc no sabíem si valia la pena contestar-li que guardés el seu llegat per a una ocasió millor, per a quan l'Ajuntament resolgués peremptorietats que ara li cremaven a les mans. Ens va dir heretges.

Jo notava —*mea culpa, mea culpa*— que el que jo defensava amb les ungles era l'Ajuntament i no pas els interessos de la població. On era allò que abans tenia tan clar, que s'ha d'estar en contra del poder i no pas al servei del poder? La Veronica Lake i la col·legiala vergonyosa desgranaven les condicions de l'oferta, unes condicions, ara sí, que tots trobàvem generoses i correctíssimes. Havia de tornar a la tessitura antipoder. I pensava en la Guioamar com a símbol.